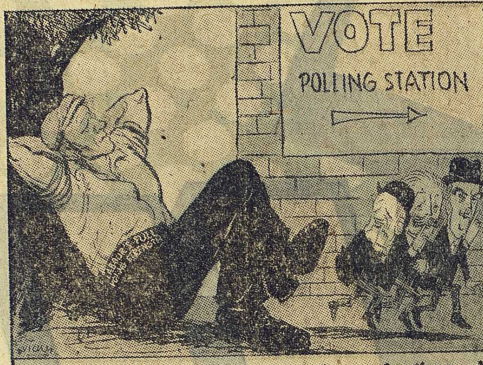

1955 års engelska val

VID DE SENASTE engelska valet, i maj 1955, fick de konservativa en majoritet över arbetarpartiet på 67 platser (344 mot 277). Det segrande partiet hade 49,7 procent av rösterna mot de besegrades 46,4 procent; detta innebar att högern, som 1951 vann en knapp majoritet i underhuset genom tursamma utslag, steg med 1,7 procent, medan labour förlorade 2,4 procent. Som vanligt berodde valutgången på att några hundra tusen röstande av 25–30 miljoner ändrade sin röstning eller underlät att rösta eller att för första gången röstberättigade stödde partierna i annan proportion än de äldre valmännen.

Varpå berodde valutgången? Som alltid anfördes stora och generella förklaringar till de små förändringarna: Labour var splittat genom striden mellan partimajoriteten och Bevangruppen, labours tidigare socialiseringspolitik var impopulär, den konservativa organisationen var bättre, välståndet hade stigit, och folket ville ha lugn efter 40-talets reformperiod. Det kan ligga något i dessa och andra förklaringar — det är nästan omöjligt att bedöma. Säkert är att motsättningarna partierna emellan var begränsade och oklara, att intet problem trädde starkt i förgrunden och att de allra flesta röstade efter gammal vana. "Stridsfråga? Det finns inga stridsfrågor. Valet är bara en folkräkning för att slå fast vilka som är labour och vilka som är konservativa." Dessa ord av en erfaren valmakare ger det väsentliga i valkampanjen och dess resultat.

Sedan 1945 har Nuffield College genom särskilda donationer satts i stånd att utarbeta och publicera analyser av parlamentsvalet. Arbetet om det senaste valet har

"Sssh. Hoppas han inte vaknar förrän det är för sent..." — Butler, Macmillan och Eden är nog med att inte väcka arbetarpartiets latenta valmansresurser till liv. Teckning av Vicky i den labourvänliga Daily Mirror.

nyss utkommit (D. E. Butler, *The British General Election of 1955*, Macmillan, 24 shilling). Det ger ingenting överraskande, men är, liksom tidigare undersökningar, av stort värde för förståendet av brittisk politik.

Som tidigare konstateras att kandidaternas kvalifikationer och insatser är av ringa betydelse. "Ingen kandidat är värd 500 röster", denna tes blev i stort sett bekräftad 1955. Tendensen är i nästan alla valkretsar densamma, oberoende av om en förstklassig högerman ställs upp mot en obehörig labourkandidat eller tvärtom. Detta innebär att majoritets-

Bevan maskerad som Attlee, en bildkommentar av den konservativa Daily Express till en av labours valaffischer. Så frän som i detta fall var sällan propagandan inför 1955 års engelska val.

systemet knappast leder till en bättre uppsättning av parlamentariker än proportionalismen. Det är partiet, inte personen man röstar på.

Valdeltagandet var 76,8 procent, 5,7 procent lägre än 1951. Utgången bestyrkte alltså satsen att konservatismen vinner på lågt valdeltagande, abstrakt uttryckt därför att ett sådant deltagande beror på att människor är ointresserade, nöjda, alltså inte radikala, konkret framträdande däri att röstningsfrekvensen inom de "lägre" socialgrupperna i dylika fall sjunker proportionsvis mer än inom de högre. Det påstods till och med under valkampanjen att högern systematiskt sökte hålla intresset nere genom en vänlig stillsamhet, genom att betona hur litet som i grunden skilde de stridande. Men labour var, framhåller Butler, ungefär lika beskedligt; i motsats till vad fallet var 1951 gjordes inga försök att hävda att ett högerstyre betydde krig eller likvidering av den av labour uppbyggda välfärdsstaten. Båda partiledarna syntes personifiera en Baldwinsk trygghet och tröghet — medan den avgångne konservative ledaren Churchill och labours aspirant på ledarposten Bevan representerade heten, glansen och passionen.

Vad förkunnade och diskuterade man då på dessa valmöten,

där ofta ministrar och exministrar fick nöja sig med en publik på 30–40 personer? En och annan, såsom just Churchill och Bevan, sökte genom angrepp i stor stil och personliga utfall få fart på spelet; då Bevan liknade de konservativa vid de bibliska svin som i flock störtade mot avgrunden eller då Churchill kallade Attlee en skäckig häst var det små avbrott i tristessen. I huvudsak upprepade man i alla tänkbara varianter valprogrammets plattheter, man lovade högre inkomster, lägre skatter, kort sagt av alla önskade förbättringar på alla områden. Striden stod till stor del om konsekvenserna av vidtagna åtgärder och om vilket parti som egentligen hade äran av det ostridigt ökade välståndet. Hade högers skattesänkning främst kommit de mera besuttna till godo? Berodde de höga fläskpriserna på ett misstag av labour 1950 eller av högern 1952? Hade landet under de senaste åren skördat frukterna av labours tidigare kloka politik eller hade högerregeringen 1951 varit räddningen efter ett skede av slöseri och extremism? Sådana var problemen — problem som en grupp vetenskapsmän kan diskutera i oändlighet, men som en häändig kandidat med några siffror i fickan kan låtasas lösa på en minut.

Utän tvivel förelåg verkliga motsättningar mellan vissa idealtypiska, om man så vill extrema, höger- och labourgrupper. Den sociala olikheten mellan de båda partiernas parlamentariska representation är ett tecken därpå. Av de valda högermännen har 110 gått i Eton, Harrow eller Winchester (hälften av kabinettsmedlemmarna kommer från Eton) och 182 i Oxford eller Cambridge, medan motsvarande siffror för labour är 9 och 46;

30/1

högern valde 19 förutvarande kroppsarbetare, labour 175. Sådana siffror säger en del om skillnaderna i attityd och ideologi. Men båda partierna måste i praktiskt taget lika mån vädja till den väldiga majoritet av väljare som är vad man kan kalla vanliga arbetare eller har motsvarande inkomst och social ställning. Om klasskamp blir därför i rimlig mening inte längre tal; de hårda motsättningarna mellan vissa privilegierade och eftersatta grupper har slåtats ut, marginalväljarna är, så kan saken uttryckas, massan av befolkningen.

Hela valet — ett typiskt val för en stabil och lyckosam, men just därför något slö demokrati — kan därför te sig irrationellt. Målet är detsamma, metoderna är föga skiljaktiga, det gäller att övertyga tiotals miljoner om att den ene-giljaren är en aning duktigare än den andra — och så får, genom ganska slumpmässiga faktorer, främst tiden för valet, ett parti en stor majoritet och

makten för fem år framåt. Detta irrationella blir emellertid inte så farligt just därför att det segrande partiet hela tiden måste beakta valmännens reaktion och nägorlunda hålla den mellanlinje som är en medelproportional mellan stridiga önskninngar. Ombytena, och den ständiga risken eller utsikten till ombyte, blir en broms för både styrande och opposition.

HERBERT TINGSTEN

MENCKEN

- en stor föraktare

NEW YORK, söndag.

TT-Reuter. Den kände amerikanske författaren och kritikern Henry L. Mencken avled på söndagen i sitt hem i Baltimore 75 år gammal.

*
Det kan inte ha funnits många roligare tidskrifter än The American Mercury under de år Mencken

utgav den (1924—1933). Varje månad kom denna laddning av kvick utskällning av dumheter, av iron över amerikanskt samhällsliv, av noveller och essäer av unga, okända författare. Mencken presiderade suveränt i sällskapet; han skrev som om han hade läst all filosofi och all litteratur, han röt och skratade om vartannat då han skildrade de kretiner (morons) som behärskade Amerika och världen, under antydningar om vad som menades med intelligens och kultur. På ena sidan Harding, Coolidge och följet av korrupta och brackiga politiker, förbudsivrarna, sedlighetsapostlarna, de konventionella litteratörerna med Howells i spetsen, kyrkofolket, lunchklubbar och patentedemokraterna; på andra sidan eliten, de få upplysta, som vid ett glas rhenvin läste Voltaire och Flaubert och såg ned på den idiotiska omvärlden. Inte utan rätt har Mencken kallats en av de moderna Amerikas befriare och förlösare; generationer mätte bra av detta förakt för det härkande masstänkandet, och en rad amerikanska författare, Dreiser, Masters, Anderson, Lewis stöddes och inspirerades av den lysande föraktaren.

Men kampen mot dumheten slår sig lätt på hjärnan. Mencken fann småningom allting dumt och var litet för road över att vara en övermänniska bland åsnor. Allting blev för honom lika tokigt: sociala reformer, folkstyrelse, kvinnoemancipation, tekniska förbättringar. Han glädde sig åt att leva bland dumma och vansinniga; han sade sig stanna i Amerika därför att det ingen annanstans fanns så mycket tokeri. Franklin Roosevelt hänade han lika mycket som Theodore Roosevelt, Wilson, Harding och Coolidge. Hans omdömen blev uppreppningar, klichéer; hans överlägsenhet markerades nästan bara genom föraktet för andra. Och så förvandlades befriaren till en sur gubbe, som då och då erinrade om att världen, och speciellt Amerika, är på väg till det helvete där ingen har läst Nietzsche eller kan skilja på bourgognens årgångar.

Något blev dock kvar både av tänkaren och frihetsmannen. Hans bok "The American Language" är inte bara kvick och elegant; den anses av språkmän vara en betydande insats. Menckens sista artikel pläderade i anslutning till ett utttråde i Baltimore för negrernas sak. Här fanns den Mencken vars stora patos dock varit mod, fördomsfrihet och rationalism.

H. T—n

*